

RETNINGSLINJER VED NY KLASSESAMMENSETNING

Mai 2023

SAMMENDRAG

Systemendring: Rutiner for endring av
klassemensetning på Grindbakken skole

Bente Klara Kvam

rektor

Bakgrunn

På Grindbakken skole har vi utarbeidet en beskrivelse av rutiner ved endring av klassesammensetning i løpet av skoleløpet. Ved skolestart skoleåret 2023/2024 valgte Grindbakken skole å starte med å dele førsteklassingene inn i fire grupper, for så å sette de sammen i tre klasser på andre trinn. Skolen ser også behov for en systemendring hvor vi lager en rutine for klassesammensetning ved behov senere i skoleløpet. Flere skoler velger nå en systematisk deling av klasser mellom 4. og 5. trinn, eller siste del av 7. trinn.

Svar på innspill og spørsmål skolen får når slike endringer blir iverksatt.

Hvorfor ønsker skolen å etablere rutine for eventuelt å endre klassesammensetningen? ..	2
Hvilke retningslinjer forholder skolen seg til når det gjelder klasseinndeling?.....	2
Retningslinjer for inndeling av grupper i første klasse	2
Drøfting av forslag til systemendring	3
Målet er at alle elever skal få bedre mulighet til å utvikle sitt potensiale	3
1. Ivareta alle elevers muligheter for faglig og sosial tilhørighet og utvikling	4
2. Lage gode klasser for både individuell og kollektiv utvikling og læring	4
3. Bidra til å utvikle elevenes dannelse og endringskompetanse	4
FAUs, SMU og klassekontaktenes rolle	5
Informasjon til foresatte	6
Lærernes medvirkning	6
Elevmedvirkning og hensynet til barnets beste	6
Bør barna uttale seg om de ønsker en ny klassesammensetning eller ei?	7
Hvilken rolle bør elevrådet ha i en slik prosess?	8
Bør barna uttale seg om hvem de har lyst til å gå i klasse med?	8
Avslutning	8

Hvorfor ønsker skolen å etablere rutine for å endre classesammensetningen?

Skolens ansatte har over tid sett at det hadde vært en fordel både for læringsmiljøet og mange enkeltelever å sette sammen klassene på nytt i løpet av barneskolen. Etablering av nye grupper ut fra skolens kjennskap til elevene vil gi alle elever mulighet til å utvikle sitt potensial for trivsel, mestring og læring. Hver og én vil få en mulighet for en ny start, for trygghet og trivsel og til å etablere flere vennskap.

Basert på skolens analyser, drøfting av ulike tiltak for å styrke skolens læringsmiljøer og ønske fra lærerne, igangsatte skolens ledelse skoleåret 2022-2023 en prosess med å etablere en rutine for å kunne gjøre endringer i classesammensetning i løpet av barneskolen. Gjennom skolens kjennskap til elevene og systematisk arbeid med å bygge opp nye klassemiljøer med nye grupper og nye lærere, ligger forholdene til rette for å skape en positiv og nødvendig endring for flere av skolens elever.

Hvilke retningslinjer forholder skolen seg til når det gjelder klasseinndeling?

Det er skolens ansvar å sette sammen elevene i klasser som kan skape et godt læringsmiljø i klassen, ivareta elevenes sosiale behov og legge et godt grunnlag for utvikling av elevens helse, trivsel og læring.

Opplæringsloven § 8-2: Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper.

” I opplæringa skal elevane delast i klassar eller basisgrupper som skal vareta deira behov for sosialt tilhør. For delar av opplæringa kan elevane delast i andre grupper etter behov. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhør. Klassane, basisgruppene og gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg».

Når skolen fordeler elevene i grupper eller klasser ved planleggingen av neste skoleår, er dette som hovedregel ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Fordelingen vil normalt være begrunnet i generelle organisatoriske, pedagogiske og ressursmessige forhold, og ikke være knyttet til den enkelte elev. Dette betyr at det ikke er formell klagerett etter forvaltningsloven når rektor har fattet endelig beslutning i slike saker.

Retningslinjer for inndeling av grupper i første klasse

Første trinn deles inn i fire mindre grupper; gul, grønn, rød og blå, hvor det vil være 21 elever i hver gruppe. Det vil være en kontaktlærer, samt en assistent i hver klasse. Det vil også være tilknyttet ressurslærer på trinnet. Etter første skoleår vil det bli satt opp nye klasser: 2a, 2b og 2c. For å ivareta en god prosess i dette arbeidet har vi utarbeidet retningslinjer for oppsett av klassene.

Retningslinjer for sammensetning av grupper/klasser

1. Pedagogiske vurderinger/faglig skjønn skal vektlegges
2. Klassene skal gjenspeile det generelle faglige nivået
3. Klassene bør være tilnærmet like store
4. Det skal tilstrebes en mest mulig lik fordeling av jenter og gutter i hver klasse
5. Klassene skal som hovedregel være satt sammen av elever fra ulike deler av kretsen

Elevene settes sammen i grupper/klasser ut fra skolens pedagogiske vurderinger/faglige skjønn. I begrepet faglig skjønn legges bl.a. læringsmiljø, sosiale relasjoner, forhold ved den enkelte elev, elevenes forutsetninger, kjønn og elevtall

Ref. [Opplæringsloven § 8-2](#) "Organisering av elevane i klassar eller basisgrupper".

Vi vil så langt det er mulig etterstrebe at elevene vil gå i klasse med noen fra sitt nærområde.

Klasser fra 2.trinn, skal normalt ikke settes opp på nytt, før overgangen til ungdomsskolen. Skolen skal fortløpende vurdere kvaliteten på læringsmiljøet i klassene slik at elevenes helse, trivsel og læring blir ivaretatt. Hvis skolen i løpet av læringsløpet vurderer det slik at dette ikke er tilfredsstillende samlet sett på et trinn, kan et av tiltakene bli at trinnet settes opp i nye klasser.

Drøfting av forslaget til systemendring

Det er skolens ansvar å sette sammen elevene i klasser som kan skape et godt læringsmiljø i klassen, ivareta elevenes sosiale behov og legge et godt grunnlag for utvikling av elevens helse, trivsel og læring. Endring av klassesammensetning er ikke en flertallsbeslutning, men en av skoleleders flere styringsverktøy i den pedagogiske driften av skolen. Å få en ny klasse i løpet av barneskolen vil oppleves ulikt. Noen vil oppleve det som en fin mulighet, andre vil synes det er litt skummelt, og for noen vil det være helt greit. Skolens ansatte vil møte både elever og voksnes opplevelser av endringen på en trygg og varm måte. Det kan være flere grunner til at skolen ønsker å lage nye klassesammensetninger i løpet av skoleløpet.

- Skolens ansatte kjenner helheten og har sett behovet for en slik endring med en ny start for klassemiljø og enkeltelever over tid
- Ved ny klassesammensetning kan vi etablere klasser som er jevnere faglig og sosialt
- Etablering av nye klasser vil kunne bryte opp uheldige mønstre og eventuell negativ dynamikk
- Elever/grupper får mulighet til å komme ut av roller og mønstre. Alle elevene gis en mulighet for endring og en ny start. Det vil igjen gi et trygt læringsmiljø og øke sannsynligheten for en nedgang i antall saker som handler om elevenes læringsmiljø
- Elevene kan knytte flere nære relasjoner med elever på trinnet, de får flere å spille på, uheldige elevkombinasjoner kan bli brutt opp, elevene får nye roller
- Dersom det blir satt sammen nye klasser f.eks. etter 4.trinn kan lærerne på mellomtrinnet starte opp med en nyetablert klasse. Uheldige grupperinger som kan påvirke klassemiljøet negativt, blir mindre fremtredende og lærerne får mulighet til å starte arbeidet med et nytt klassemiljø fra start
- Erfaring fra andre skoler viser at et bytte i løpet av barneskolen kan bidra til mer robuste elever
- Utvide nettverket for foreldre og barn - flere venner/større nettverk før ungdomsskolen
- En fleksibilitet i klasseplassering for barn som flytter inn og ut av skolekretsen
- Lærere som jobber i klasser med en negativ gruppedynamikk vi ikke får til å snu, kan oppleve en slitasje over flere år

Målet er at alle elever skal få bedre mulighet til å utvikle sitt potensial for trivsel, mestring og læring

Hvis skolen ikke opplever at alle elever utvikler sitt potensiale for trivsel, mestring og læring, kan vi ved å blande klassene:

1. Ivareta alle elevens muligheter for faglig og sosial tilhørighet og utvikling
2. Lage gode klasser for både kollektiv og individuell utvikling og læring
3. Bidra til å utvikle elevenes dannelse og endringskompetanse

1. Ivareta alle elevers muligheter for faglig og sosial tilhørighet og utvikling

Da Eikeli skole sto i samme prosess for noen år siden, tok de kontakt med Thomas Nordahl som er professor og leder av Senter for praksisrettet utdanningsforskning. Hans kommentar var da: «Ut fra et systemteoretisk perspektiv er dette fornuftig. Ved å endre sammensetning av klasser vil en rekke elever få nye roller og posisjoner. Videre kan uheldige mønstre bli brutt. For noen kan det være utrygt, men jeg tror fordelene her er større enn ulempene...»

Vi ønsker å gi hver og én mulighet:

- for en ny start
- for trygghet og trivsel
- til å etablere flere vennskap
- til å bryte uheldige mønstre, etablerte roller og posisjoner
- for å få brukt ressursene sine og få utvikle seg i et trygt læringsmiljø
- til å bli inkludert ved flytting innad i skolekretsen eller ved å komme ny til skolen

2. Lage gode klasser for både individuell og kollektiv utvikling og læring

Etablering av nye klasser er et universelt tiltak som kommer alle elevene til gode. Det er en strukturell endring som er et ledd i skolens helhetlige arbeid for å fremme et trygt og godt skolemiljø. Med dette oppnår vi:

- Å bygge **VI-følelse** og skape nye vennskap på trinnet. Dette som en motvekt til individfokuset i samfunnet. Thomas Nordahls forskning viser at det er en tendens til at elevene får best læringsutbytte på skoler der **det sosiale og faglige fellesskapet** står sterkt. <https://forskning.no/skole-og-utdanning-samfunnskunnskap-barn-og-ungdom/sann-far-vi-god-skole-mener-skoleforskeren/498374>)
- Å bygge gode læringsmiljøer. Et godt læringsmiljø er et nødvendig grunnlag for læring (John Hattie: Visible learning, 2008) og det muliggjør et økt læringstrykk. Økt læringstrykk er én av flere faktorer som påvirker elevenes mulighet for å lykkes. For å få til dette mener vi at vi bør ha klasser som er satt sammen med læringsmiljø og arbeidsklima for øyet.

3. Bidra til å utvikle elevenes dannelses og endringskompetanse

Skolens oppdrag er både dannelses og utdannelse. Opplæringen i skolen skal, i samarbeid og forståelse med hjemmet, åpne dører mot verden og fremtiden. Fra overordnet del i Kunnskapsløftet 2020 står det: 2.1: *Alle skal lære å samarbeide, fungere sammen med andre og utvikle evne til medbestemmelse og medansvar. Elevene og hjemmet har også et ansvar for å bidra til et godt fellesskap og miljø. Slik den enkelte elev bidrar til fellesskapet på skolen, bidrar fellesskapet til den enkeltes trivsel, utvikling og læring.* Gjennom å erfare endringer på en strukturell og trygg måte, vil elevene få erfaring med endringsarbeid og hva som kreves av den enkelte for å lykkes.

Gjennom å kunne endre klassesammensetning i løpet av barneskoleårene, ønsker vi å oppnå at elevene:

- lærer at det er en naturlig del av livet å komme inn i nye gruppesammensetninger der man får mulighet til å danne nye vennskap
- får endringsferdigheter på en trygg og strukturell måte gjennom å starte i en ny klasse. Denne erfaringen og kompetansen kan igjen bidra til å lette overgangen til ungdomsskolen

- lærer å løse praktiske utfordringer på en best mulig måte
- øver opp livsmestring, skaper robusthet og bygger sosial kompetanse de vil trenge i livet
- det er en sterk klassesilhørighet på Grindbakken skole, og vi ønsker å bygge **vi-følelse** på trinnene. Dette som en motvekt til det økende individfokus vi ser i samfunnet ellers

FAUs, SMU og klassekontaktens rolle

FAU er et rådgivende organ som blant annet skal medvirke til at elever og foreldre tar aktivt del i arbeidet med å skape godt læringsmiljø og legge til rette for trivsel og positiv utvikling hos elevene. Alle grunnskoler skal ha FAU der alle foreldre som har barn i skolen, er medlemmer. FAU har et femdelt oppdrag jfr. Opplæringslovens §11-4, 3.ledd:

Foreldrerådet skal fremme fellesinteressene til foreldra og medvirke til at elever og foreldre tek aktivt del i arbeidet for å skape godt skolemiljø. Foreldrerådet skal arbeide for å skape godt samhold mellom heimen og skolen, leggje til rette for trivsel og positiv utvikling hjå elevane og skape kontakt mellom skolen og lokalsamfunnet. Det er imidlertid rektor som er ansvarlig for læringsmiljøet og opplæringen til alle skolens elever.

Rektor skal informere på FAU møter om skolens utvikling, drift og skolemiljø. Videre skal skolen ha faste møter med SMU (Skolemiljøutvalget) som bistår skolen med å utvikle og sikre et godt skolemiljø. SMU representanten sitter i FAU. SMU representanten informerer FAU om arbeidet og saker som er behandlet i skolemiljøutvalget.

Skolemiljøutvalget (SMU)

"Skolemiljøutvalget er et utvalg bestående av elever, foreldre, skolens ledelse og ansatte, kommunen (grunnskole). Elevene og foreldrene skal være i flertall. Elever og foreldre skal bidra aktivt for å skape et godt skolemiljø. Skolemiljøutvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjelder skolemiljøet". Skolemiljøutvalget har som oppgave å bli enige om hva som er et godt skolemiljø og legge planer for hvordan man oppnår dette.

Dette innebærer blant annet prioritering og konkrete planer for å:

- Stoppe mobbing og utenforskap
- Forbedre det fysiske læringsmiljøet
- Følge med på skolens planer for trivsel og det sosiale miljøet og følge opp disse, samt foreslå slike aktiviteter selv
- Gi innspill til ordensreglementet
- Følge opp Elevundersøkelsen

Klassekontaktens rolle

Klassekontakt er ikke en lovpålagt funksjon, men er likevel viktig for et godt samarbeid mellom foreldrene og kontaktlæreren. Foresatte velger en eller to klassekontakter i sin klasse i starten av skoleåret, og disse har som ansvar å være bindeledd mellom foreldrene og kontaktlæreren. **Hvilke oppgaver har klassekontakten?**

- Ha god kontakt med foresatte i klassen, spør om innspill og ivareta deres interesser i møte med skolen
- Planlegge foreldremøtene sammen med kontaktlæreren tidlig i skoleåret
- Formidle foreldrenes innspill og synspunkter til kontaktlærer, FAU eller rektor
- Gi innspill til kontaktlærer; Hva synes foreldrene det er viktig å få informasjon om?
- Ta initiativ til sosiale arrangementer for foreldre og elever

- Organiser foreldredeltakelsen i arrangementer, for eksempel 17. mai-feiringen på skolen.
- Ta kontakt med nye foresatte til elever som begynner midt i skoleåret. En telefonsamtale eller et lite besøk kan få de nye foreldrene til å føle seg velkommen og for eksempel bidra til at de kommer på foreldremøter

Informasjon til foresatte

Flere andre skoler som har startet prosess med etablering av rutine for endring av klassesammensetning har opplevd bekymring i foreldregruppen. Denne bekymringen for endring har oppstått uavhengig av hvor tidlig eller sent prosessen startet og i hvilken grad elever og foresatte medvirket i forkant og/eller etter beslutning. Skolen vil informere og vise til rutinen for endring av klassesammensetning på foreldremøter.

En endring av klassesammensetning skjer i klasser/trinn hvor skolen over lengre tid, til tross for mange tiltak ikke klarer å oppnå et trygt og godt læringsmiljø for **alle** elevene. Ved endring og ny sammensetning av en skoleklasse vil skolen samarbeide med foresatte på følgende måte:

Informasjon og dialog med foresatte på det berørte trinn:

- Felles møte med klassekontaktene
- Informasjonsbrev til foresatte
- Foreldrekaffe i nye klasser; Møte kontaktlærer, bli kjent med nye elever og foresatte

Lærernes medvirkning

Skolens profesjonsfelleskap gjør kontinuerlige analyser av skolens læringsmiljø og drøfter ulike tiltak for å skape trivsel og læring for alle skolens elever. Lærerne og ledelse vil ha en dialog om rutiner utarbeidet for å endre klassesammensetning i løpet av barneskolen.

Medvirkning vil foregå gjennom:

- Analyser av alle elevenes læringsmiljø gjennom blant annet systematiske observasjoner og sosiografiske kartlegginger
- Observasjon av gruppedynamikk og hvordan elevene samhandler over flere år
- Interne møter mellom lærere og ledelse
- Tema på møter med ulike lærergrupper og drøfting i skolens lokale fagforening (Utdanningsforbundet - MBU)

Lærernes perspektiv på muligheter og eventuelle utfordringer med en endring i klassesammensetningen er belyst i et eget punkt: «Drøfting av forslag til systemendring». Lærerne har stor tro på at en ny rutine for klassesammensetning kan skape nye, trygge og gode relasjoner som igjen gir et godt læringsmiljø for alle elever, der det måtte være behov for det. De ser flere fordeler enn ulemper med denne endringen både for et enkelte barn og gruppen. Lærernes perspektiv på fordeler og ulemper ved en slik endring er belyst, og skolens medbestemmelsesmøte (MBU) stiller seg bak denne endringen.

Elevmedvirkning og hensynet til barnets beste

Barns synspunkter skal alltid vektlegges i forhold til barnets alder og modenhet. I forarbeidene til loven presiseres det at elevene ikke er gitt «avgjerdsløkompetanse i skolesamfunnet». Det betyr at barn har rett til å bli hørt, men det er de voksne som bestemmer. De voksnes beslutninger skal imidlertid være til barnas beste. Hensynet til barns beste ligger til grunn for all virksomhet i skolen. Barn har rett til å bli hørt når det skal treffes avgjørelser som angår

dem personlig. Elevstemmen skal lyttet til, og det skal være lagt til rette for medvirkning.

Her legger skolen vekt på:

- Erfaringer fra arbeid med psyko-sosialt skolemiljøet
- Elevsaker hvor skolen er i jevnlig tett dialog med hjemmet
- Samtaler med barn og foreldre i læringsmiljø saker (§9A-saker)
- Elevenes uttalelser i elev-/utviklingssamtalene om våren
- Alle elever jevnlig får uttale seg om hvem de har lyst til å jobbe sammen med og hvem de har lyst til å være sammen med på skolen (sosiografiske kartlegginger)

Elever og foresatte på skoler hvor det er fast omrokering har kommet med disse innspill til prosessen:

- Elever kan være redde for å miste venner
- Foresatte kan oppleve at voksenrelasjoner som er bygget opp over tid blir svekket
- Godt fungerende klasser blir oppløst
- Foresatte kan oppleve at barna mister faste, trygge rammer
- Foresattes bekymring for en slik endring kan påvirke barnas skolehverdag
- Elever med sårbarhet kan miste trygghet og trygge relasjoner

Dette er viktige innspill man må ta med seg ved en eventuell ny klassesammensetning. Selv om skolen iverksetter tiltaket er det ingen garanti for at læringsmiljøet blir optimalt. Skolen må jobbe systematisk med å bygge nye trygge klassemiljøer.

Bør barna uttale seg om de ønsker en ny klassesammensetning eller ei?

Kristin Lundegård psykologspesialist i PP-tjenesten i Bærum sier følgende om dette spørsmålet: *Jeg tror at elever på 9 år vil gå inn i slike spørsmål med stor iver. De vil ha meninger og masse utvekslinger. De vil kanskje oppleve det som positivt å få uttale seg og oppleve seg litt «viktige». Jeg tror også de vil si masse fornuftig.*

Jeg ville imidlertid være engstelig for følger som: Ikke bli hørt, ikke bli tatt på alvor og dersom rektor beslutter noe annet enn det enkelte barn har ønsket. Noen kan vise misnøye med dette. Og noen vil kunne være under innflytelse av det de har hørt hjemme.

Jeg vurderer at et slikt spørsmål burde være til en eventuell generell diskusjon og ikke inn i et aktuelt tilfelle. Hvis dette er snakk om en konkret situasjon, ville ikke jeg ha anbefalt dette.

Skolen vektlegger også her at barns synspunkter alltid skal vektlegges i forhold til barnets alder og modenhet. I forarbeidene til loven presiseres det at elevene ikke er gitt «avgjerdskompetanse i skolesamfunnet». Det betyr at barn har rett til å bli hørt, men det er de voksne som bestemmer.

Ved å be elever uttale seg om hvorvidt de ønsker at en ny klassesammensetning på trinnet eller ei, fort vil kunne tolkes som at elevene kan være med på å bestemme hva rektor skal beslutte. Videre vil elevene, gjennom å bli bedt om å ta stilling til om de ønsker dette eller ei, bli tvunget til å prioritere en løsning som vil kunne være på tvers av det rektor beslutter. Det er lite ønskelig å skape den type fronter i en elevgruppe på barneskolen. Rektor innehar dette mandatet, og elevene bør tryggjes på at skolens ansatte har kunnskap og oversikt som gjør at rektor kan fatte en beslutning som er til elevenes beste.

Hvilken rolle bør elevrådet ha i en slik prosess?

Elevrådet har, og skal ha, en begrenset rolle i denne sammenheng. Opplæringsloven § 11-2 første ledd bestemmer at elevråd i grunnskolen ikke er obligatorisk før 5. årstrinn, noe som henger sammen med elevenes modenhetsnivå og rent faktiske forutsetninger for å ivareta egne interesser. I 4. ledd heter det at «*Elevrådet skal fremme fellesinteressene til elevane på skolen og arbeide for å skape godt lærings- og skolemiljø. Rådet skal også kunne uttale seg i og komme med framlegg i saker som gjeld nærmiljøet til elevane*». Hvordan klassene er sammensatt, er ikke et slikt spørsmål. Derimot vil prosessen med å danne nye klasser være en sak som gjelder nærmiljøet til elevene, og hvor elevrådet kan ha nyttige bidrag til å bidra til godt lærings- og skolemiljø.

Bør barna uttale seg om hvem de har lyst til å gå i klasse med?

Retten til å uttale seg gjelder i «avgjerd om personlege forhold for barnet (barneloven §31) og «spørsmål som gjelder dem selv (grunnloven § 104). Hva er viktig for deg i en slik endring og hvilke elever har du lyst til å være sammen med på skolen/jobbe sammen med på skolen er slike spørsmål. Dette svarer elevene på gjennom klassetrivsel som gjennomføres hvert år.

På Grindbakken skole ønsker vi ikke la elevene ønske seg noen elever de ønsker å gå i klasse sammen med. Vår erfaring er at slike ønskelister kan bli en "snakkis" i barnegruppen og kan bidra til utenforskap for noen elever. Kontaktlærere, i samarbeid med sosiallærer og ledelsen vil ta ansvar for å lage trygge grupper basert på kunnskap om elevgruppen.

Avslutning/oppsummering

Skolens profesjonsfellesskap har som mandat å sikre alle elevers læring og trivsel, i samarbeid med foresatte. Vi jobber aktivt for å skape et trygt og godt læringsmiljø på skolen for elever, ansatte og også for foresatte. På Grindbakken skole samarbeider ulike profesjoner; lærere, spesialpedagoger, miljølærer, AKS-ansatte, ledere, helsesykepleier og PPT om å gi elevene gode forutsetninger for trivsel, utvikling og læring. Vi kjenner helheten i skolen rundt enkeltbarn, barnegrupper, lærere og foresatte. Det gir oss en unik mulighet til å se elevene i et samfunnsperspektiv, i en gruppe og i et fellesskap. Det vil alltid være spenninger mellom ulike interesser og syn. Skolen må derfor bruke sitt profesjonelle skjønn slik at den enkeltes ivaretas best mulig i møte med fellesskapet.